خدای بخښلی استاد ژواک چي ما پیژانده

زما او د خدای بخښلي ژواک تر منځ له هر اړخه زیات توپیر وو ، هغه مهال چي مو مخامخ پیژندګلوي وسوه ، هغه مشر او زه کشر ، هغه استاد او زه مبتدي ، هغه نوموتی لیکوال او زه لوستونکی ، او په دې ډول زیات توپیرونه وه ، خو د دې ټولو سره – سره هغه مرحوم به پر ما د نیوکو او یا لارښونو پر مهال داسي چال چلند کاوه چي ته وا ، زما ملګری او یا همزولی دی . په کلتوري هڅو کي زما داسي لارښود وو چي هم یې زما تیروتني را ته په نښه کولې او هم یې د سمون لاري چاري راښودلې . دهغه سره د هري ناستي او مجلسه مي هم خوند اخستی او هم مي زده کړه کول .
موږ به د سلام ملي جریدې په کار خونه کي سره لیدل ، هغه ورځ چي به خدای بخښلی ژواک صاحیب زموږ دفتر ته راغی ، د نورو خپلواکو جریدو او مجلو مسولین او اړوندانو به هم د ادبي بانډار لپاره رامات شول ، د((یا حق)) جریدې مسول ښاغلی محسني ، د پلوشې جریدې مشر ښاغلی شازمان اوریځ ، د شوخک طنزي مجلي مشر ښاغلی عزیز مختار ، د ازادی جرېدې مشر سخي غیرت او نور به د مرحوم ژواک سره دځه ویلو او یا ځه اوریدلو لېوال وه . د استاد د شتون له برکته به د ادبي نثر او شعري نړۍ په اړه د خبرو او ویناو داسي محفل به جوړوو چي هر لیدونکي به د یوه ادبي کنفرانس او علمي ادبي غونډې خیال کاوه.
هغه مهال چي زه یې تاسو ته د خاطرو په توګه یادوم ، په افغانستان کي د ازادو او خپلواکو خپرونو هغه لړۍ پیل شوې وه چي د زیاتو څېړونکو په اند په هیواد کي د د مکراسۍ د لسیزي دوام ګڼل کیږي. د دموکراسۍ د لسیزې پر مهال (۱۳٤۳ لمریز کال) زموږ په هیواد کي د ازادو مطبوعاتو او خپلواکو خپرونو لومړۍ پړاو پیل شو ، هغه مهال د هیواد یو شمیر روڼ اندو د خپل وخت د اساسي قانون په رڼا کي سیاسي ، ټولنیزې او خپلواکي خپروني پیل کړې د بیلګي په توګه د مولانا خسته تر مشرۍ لاندې د وحدت جریده ، د علامه رشاد تر مشرۍ لاندې د مساوات ، د مرحوم کشککي تر مشرۍ لاندې د کاروان ، د دکتور نوین تر مشرۍ لاندې د ترجمان جرېده او همدا شان د خلق ، پرچم ، شعله جاوید ګهیځ او نوري خپروني یادولای شو. چي زموږ د هېواد په تاریخ کي ځانګړې باب ګڼل کیږي. (دلته زما سره د هغه مهال د خپلواکو او سیاسي خپرونو د نومونو لیک لړ سته چي ګرانو حاضرینو ته یې په لنیه توګه د خپروني نوم او دمسولینو نومونه را یادوم:

په افغانستان کي د خپلواکو خپرونو لیکلړ د ۱۹٦٦ زیږد کال څخه تر ۱۹۷۱ زیږد کال پوري

د خپروني نوم	د امتیاز خاوند	مسؤل مدیر	د خپریدو کال
وحدت	مولانا خسته	مولانا خسته	۳ جنوری ۱۹٦٦ میلادي
پیام امروز	غلام نبي ناصر	عبدالروف ترکمن	فبروری ۱۹٦٦ میلادي
افغان ملت	غلامحمد فرهاد	قدرت الله حداد	۱۰ اپریل ۱۹٦٦ میلادي
خلق	نورمحمد تره کي	بارق شفیعی	۱۱ اپریل ۱۹٦٦ میلادي
مردم	سید مقدس نګاه	غلام محي الدین تفویض	۱۱ مۍ ۱۹٦٦ میلادي

۲			
مساوات	عبدالشکور رشاد	محمد رحیم الهام	۲٦ جون ۱۹٦٦ میلادي
پیام وجدان	عبدالروف ترکمن	عبدالروف ترکمن	۲٤ مارچ ۱۹٦۸ میلادي
پرچم	سلیمان لایق	سلیمان لایق	۱٤ مارچ ۱۹٦۸ میلادي
صدای عوام	عبدالکریم فروزان	عارف صنفي	۲۷ مارچ ۱۹٦۸ میلادي
شعله جاوید	رحیم محمودي	محمودی	۱٤ اپریل ۱۹٦۸ میلادی
ترجمان	دکتور نوین	علی اصغر شیر	۱۸ اپریل ۱۹٦۸ میلادی
صبا	غلام نبی خاطر	خاطر	۸ می ۱۹٦۸ میلادی
کمک	محمد یعقوب کمک	کمک	۱۱ اگست ۱۹٦۸ میلادی
کاروان	صباح الدین کشککی	عبدالحق واله	۲٤ سپتمبر ۱۹٦۸ میلادی
خیبر	محب الرحمن هوسا	هوسا	۱۰ اکتوبر ۱۹٦۸ میلادی
گهیځ	منهاج الدین گهیځ	گهیځ	۱۳ اکتوبر ۱۹٦۸ میلادی
پروانه	امان الله پروانه	پروانه	۲ دسمبر ۱۹٦۸ میلادی
هدف	غلام محمد اورمل	محمد رحیم مهربان	۱۱ دسمبر ۱۹٦۸ میلادی
جبهه ملی	عبدالرب اخلاق		

زموږ په هېواد کي د ازادو مطبوعاتو او خپلواکو خپرونو دوهم پړاو د اکتر نجیب الله د واکمنۍ پر مهال پیل شو ، دا ځل بیا یو شمیر هېواد پالو د هغه وخت د اساسي قانون تر چتر لاندي د خپلواکو خپرونو چاري پیل کړې . په دې پړاو کي د وطن د واکمن گوند د خپرونو تر څنگ یو شمیر ځانگړو سیاسي گوندونو هم خپروني درلودې ، چي د سیاسي موخو لپاره گمارل کېدې ، خو بل خوا داسي خپلواکي خپروني هم وې چي د وخت واکمن حاکمیت ته یې د نیوکو ، سیاسي ، او حقوقي چیلینجونو ډگر تود ساتلی وو . د خپلواکو خپرونو دوهم پړاو د ۱۳٦۷ کال څخه بیا تر ۱۳۷۱ لمریز پسرلي پوري پر له پسې وساتل سو .

د دوهم پړاو د خپلواکو خپرونو دوام د هېواد د روڼ اندو او نامتو لیکوالو د مرستي او ملاتړ پرته خپل پایښت او ژوند ته دوام نه سو ورکولای ، یو له هغو روڼ اندو لیکوالو څخه خدای بخښلی ژواک وو چي هم یې په خپلو لیکنو او مقالو د خپلواکو خپرونو ملاتړ کاوه او هم یې د خپلو ارزښتمنو تجربو او لارښونو په مرسته چي د دموکراسۍ د خپلواکو خپرونو د پړاو څخه یې درلودې ، د دوهم پړاو د خپرونو ژوند او هڅو ته توان بخښی.

هغه ورځ مي نه هیرېږي چي مرحوم ژواک د سلام جریدې دفتر ته راغی او په ډیره خوشالي یې د دفتر حاضرینو ته مبارکي و ویل او دا مبارکي د هغه مضمون د خپریدلو له امله وه چي په سلام جریده کي د (د نجات ورځ او د سیاسي بندیانو برخلیک) تر نوم لاندي خپور سوی وو . د دې خاطرې د نه هیرېدلو وجه دا ده چي د همدې مضمون د خپریدلو له امله د هغه وخت جمهوري ریاست د مطبوعاتو اداري له خوا د همدې مضمون د سپیناوي په اړه هغه دفتر ته د سلام جریدې مسول چلونکی او د دې لیکني لیکوال غوښتل سوي وه . په لیکنه کي دې ټکي ته اشاره وه چي که د روسي پوځونو ورځ د نجات ورځ وي هغه کسان چي د دې پوځونو د ویستلو لپاره یې مبارزه کول هغوی ته باید د هېواد د ناجیانو او ژغورونکو لقب ورکړل سي . په هر صورت خدای بخښلي ژواک هغه منطق په خپلو خبرو لا غښتلی او د لیکني پر ښتینولي یې د بشپړ تائېد ډاډ څرگند کړ .

زما لپاره د مرحوم ژواک هره وینا د یوه نالوستي کتاب د یوه مهم فصل زده کول وه . او ځانګړي لارښووني به یې زما لپاره د ورځنیو فرهنګي کارو د تر سره کولو په لار کي د لارښوني بشپړ لوست وو . ما ګمان کاوه چي هغه زما د روزلو او هڅولو لپاره یوه ځانګړې پاملرنه کوي ، ځکه به مې زیات وخت د استاد د راتلو لار څارل ، د هغه د راتلو مهال ځرګند نه وو ، خو د خپلو کارونو لپاره به یې مهال ویش د ځان سره درلود . زه به د یوې خوا د استاد راتللو ته په خوشالۍ ستر ګي په لار وم او له بله اړخه به د خپلو تیروتنو د رایادولو انتظار ریږدولم . استاد همداسي وو . هم به یې د تشویق او هڅوني مورال راکړ او هم به یې تیروتنو ته متوجه کولم . دا د خدای بخښلي ژواک د ښوونیز کرکتر ځانګړې میتود وو .

زه د خدای بخښلي ژواک سره د اړیکو پاللو ته ځکه هوډمن او ژمن وم چي د سلام جریدې د ادبي برخي د پر مخ بیولو چاري را سپارل شوي وې ، او زه تر هرچا زیات د مرحوم استاد ژواک لارښونو ته اړ وم . له نیکه مرغه مرحوم ژواک هم د فرهنګي چارو سره زما لیوالتیا ته په پام هڅولم ، او ما ته یې د اړینو لارښونو دریغ نه کاوه . همدا پر له پسې اړیکي او د مرحوم استاد ستر تیا او پر مطبوعاتي کړیو د استاد ژواک معنوي بري د دې اړتیا منځ ته راوړل چي د سلام جریدې او اړوندانو له لوري هغه وستایل سي او ور قدر یې وسي . په دې توګه هغه ته د یوې درنې علمي او ادبي غونډې په ترځ کي چي د دولتي مطبعې اړوند ودانۍ په تالار کي جوړه شوه ، د بدیع الکلام لقب ورکړل شو . او له هغه وروسته به زیاتو خپرونو د بدیع الکلام څېړنمل محمدین ژواک تر نوم لاندي د هغه مرحوم لیکني او مقالې خپرولې .

ما د استاد ژواک څخه د مخامخ پیژند ګلوۍ په لنډ مهال کي زیات څه زده کړل . استاد به په وار وار د خپل مجلس ګډونوالو ته ویل چي : د انسانانو تر منځ توپیر نه سته ، دا کلتور او دستور دی چي یو او بل سره بیلوي او یا یې یو ځای کوي . استاد نه یوازي دا چي دا ویل ، بلکي باور او عمل یې هم همداسي وو . د هیچا سره یې د نفاق لمن نه نیول ، د نورو په شخصي چارو یې کار نه درلود ، خو بل چا ته یې هم حق نه ورکاوه چي د ده په شخصي کارونو ولګیږي . د عامه نظم ملاتړ یې کاوه ، خو د شخصي خپلواکۍ کلک پلوي وو . د کلتور او فرهنګ د ودي او پراختیا سره یې مینه دومره زیاته وه چي هم د ځان قربانۍ ته تیار وو او هم یې نور هېوادوال د فرهنګي پراختیا په لار کي قربانیو منلو ته هڅول . هغه به د فرهنګ داسي وده او پراختیا غوښتل چي د نویو بدلونو او پوهنیزو اوښتونو سره سمون ولري ، د ټولو هغو خرافاتو پر وړاندي یې ښېدریغه ویناوي کولې چي د دود او دستور تر نوم لاندي د پرمختګ خنډ ګرځېدل . زما له انده د مرحوم استاد هغه فکري لید لوی نه یوازي د هغه مهال لپاره بلکي د اوس او راتلونکو نسلونو لپاره د منلو او پاللو وړ دي . زه په دې باور یم چي مرحوم استاد ژواک د افغانستان شتمني وه او په ټول هېواد پوري اړه لري ، ښه به دا وای چي د افغانستان او سني کلتوري چارواکو د استاد لسم تلین نمانځنه کړې وای ، داچي اوسنۍ غونډه د مرحوم استاد د کورنۍ د غړو له خوا او په اروپاکي د کلتوري ټولنو د ګب جرګه ګۍ په مرسته جوړه شوېده ، زه هم د مرحوم استاد د کورنۍ غړو او هم په اروپا کي د کلتوري ټولنو ګډي جرګه ګۍ دې زیار ته په درنه ستر ګه ګورم ، او دعا کوم چي : الله (ج) مرحوم استاد ژواک ته فردوس جنت نصیب او افغان اولس ته دا توان ورکړي چي د خپلو ویاړونو درنښت پر ځای او د نویو ویاړونو جوګه سي .

ستاسو د پاملرني زیاته مننه

حاجي امین باوري